

ROLUL ISTORIOGRAFIC AL REVISTEI „ARHIVELE OLTENIEI” ÎN CONTURAREA VIITORULUI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ȘI UNIVERSITARE ÎN OLTENIA (1922–1943)

FLORIN NACU*

Abstract: In Oltenia, for a long time, the historical research has been made by talented and gifted teachers from Oltenia colleges, researchers from archives, museums and libraries. The first university in Craiova was founded in 1947 and had an agricultural profile and was followed by a pedagogical institute which included also a specialization in history. Yet, without the contributions of C.D. Fortunescu, Charles Laugier, Ștefan Ciuceanu, Constantin Nicolaescu Plopșor, Mariu Theodorian Carada and others, the historical teaching and researches in Oltenia could not have reached the high level at the second half of the XXth – century and nowadays.

Key words: Arhivele Olteniei, scientific research, historiographical role, Oltenia, university teaching.

În Oltenia, mult timp, cercetarea istorică a fost făcută de profesori talentați și dotați din colegiile Olteniei, cercetători din arhive și muzee. Prima universitate în Craiova a fost fondată în 1947 cu profil agricol, urmată de un institut pedagogic care includea și o specializare în istorie. Dar fără contribuțiile profesorilor și cercetătorilor C.D. Fortunescu, Charles Laugier, Ștefan Ciuceanu, Constantin Nicolăescu-Plopșor, Mariu Theodorian Carada și alții, cercetarea istorică și învățământul în Oltenia nu ar fi putut atinge nivelul existent în cea de a doua jumătate a secolului XX și în zilele noastre.

Despre olteni, Mariu Theodorian Carada afirma: „*Socotiți buni precupeți și buni numai la cobilița cu coșuri, oltenii le-au dat boierilor din București o învățătură de minte! Pe neașteptate, în vreo 30 de ani, ei au fost găsiți instalați la toate răscrucile de competență și toate profesiile intelectuale s-au resimțit numaidecât de prezența juveților în ele. De unde-i D-l Director? Din Gorj. Originea dumitale, domnule profesor? Doljul, Romanații, Mehedinții... Toată Oltenia. Era ridicare, nouă, a oamenilor de pe vatra vechii Băni oltene, luminată mereu de flacăra vie a Craiovei*”.

---

* Cercetător științific III, dr., Institutul de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor” din Craiova, al Academiei Române; e-mail: florinnacu86@yahoo.ro

Directorul revistei a fost Dr. Charles Laugier. Membrii fondatori au fost profesorii Ștefan Ciuceanu din Craiova, director al Muzeului de Etnografie și Antichități al județului Dolj, T.G. Bulat, din Râmnicu Vâlcea, Al. Bărcăcilă, din Turnu Severin, doctor, C.D. Fortunescu, senator. Au urmat în calitate de colaboratori marii istorici Nicolae Iorga, D. Tudor, D. Berciu, C.S. Nicolăescu-Plopșor, I.C. Filitti, I. Donat, N. Dumitrescu-Bistrița, C. Rădulescu-Motru, Dan Simionescu.

Menționăm că în intervalul analizat (ianuarie 1922–decembrie 1943), Revista „Arhivele Olteniei” a contabilizat nu mai puțin de 130 numere.

Numărul 1 din ianuarie 1922 se deschide cu esențiale contribuții ale lui Nicolae Iorga despre regionalismul oltenesc.

Redăm aici în fragment, ceea ce scria Nicolae Iorga în ianuarie 1922 despre olteni și regionalism: *„Regionalism... Cuvântul pentru unii, cari încep prin a nu-l înțelege, pare să însemne cea mai grozavă crimă pe care cineva o poate săvirși contra patriei sale, care pentru a exista trebuie să fie centralizată. România Mare întreagă în București și după București, fiindcă, vezi bine, altfel ea este în primejdie de a se năruși prin greșeala fiilor ei înșiși. Nu mă speriu nici de cuvinte, nici de o critică a cuvintelor. Și voi spune fără încunjur că, pe lângă atâția oameni de treabă, având oarecare simț pentru țara lor, și eu sînt regionalist”*¹.

Marele istoric român vine cu justificarea ideii de sprijin a dezvoltării locale și regionale atât timp cât valorile locale sunt în concordanță cu trecutul istoric al poporului român și nu sunt rezultatul împărțirilor teritoriale ordonate arbitrar de puterile străine ostile statelor românești medievale și premoderne:

*„De ce ? Răspunsul e simplu. Fiindcă viața unei țeri nu se alcătuieste din forme perfecte cu îngrijire ierarhisate, ci din vitalități locale care adunate dau marea vitalitate generală. Si vitalitățile locale încap în regionalism, dacă-l definește cineva cum trebuie. Iar a-l defini cum trebuie aceasta înseamnă: a despărți formațiunile întâmplătoare, vremelnice, impuse în timpul stăpînirilor străine, de formațiunile naturale, permanente, iesite dintr-o dezvoltare istorică normală”*².

Nicolae Iorga expune în discursul lui, raportul regional și politic dintre Banat și Bănia Olteniei:

*„Înțeleg Vechiul Banat din evul mediu, care cuprindea și partea rămasă la Ungaria, ai cărui regi apostolici, nu naționali, în neconținută funcțiune de cruciată contra shismaticilor și necredincioșilor, creaseră această „margină”, acest marchisat al Banilor, și partea liberată de stăpînirea străină care s’ a alipit, dar păstrînd o foarte largă autonomie – căci și Caimacamii de Craiova, succesori ai vechilor Bani cu „grapă”, în loc de steag și cu pecete osebite, dădeau acte de judecată în numele lor la Domnia Țerii-Românești”*³.

¹ <https://www.telework.ro/ro/regionalism-oltean/>, accesat la 12 aprilie 2022.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*.

Urmează în expunerea istoricului Nicolae Iorga, criteriile prin care Oltenia are individualitatea sa geografică, istorică, socială, culturală și chiar climatologică, arătând maturitatea și viziunea interdisciplinară asupra istoriei, pe care școala istoriografică românească a promovat-o în anii trecerii la contemporaneitate:

Supt raportul geografic, întregă această regiune are legături, cari-i dau o climă anumită, nu cu asprele vânturi muntene, viind de la Marea Neagra și din stepa rusească, ci cu aburirile mai blinde care vin de la Adriatica. În locul șesului, întins de dincolo de Olt, dealuri se învâlmășesc ca în Moldova, și ele se întind în partea apuseană, ajunsă supt Romîni, până la Dunăre; cîmpiile Banatului unguresc s-au căpătat prin canalisări și săpări de mlaștini. Mi se pare că aici satele, cînd sînt vechi, cele de dincolo de Cerna sînt în mare parte de colonizare – se ascund mai puțin decît cele din stepa răsăriteană”⁴.

Istoricul emblematic al perioadei interbelice continuă analiza sa invocând criteriile demne de o autentică investigație și cercetare etnografică și chiar sociologică, regăsindu-se chiar și unele noțiuni de folclor și etnologice. Practic și din punct de vedere economic și al păturilor sociale, Oltenia reprezintă un spațiu original și de sine stătător al Țării Românești:

„Locuitorii, fără să aibă același port – căci la noi costumele variază după văi, fiind altele la Olteni, altele la Jiieni, altele la Mehedințeni (adecă oameni din Ținutul cetății Mehadia), altele la Timișani au un suflet asămănător; vioiu, întreprinzător, gata de luptă ca și de ispravă în orice domeniu, iuți la mînie și iuți la treabă. Inteligența lor e practică, vorba lor e scurtă, nervoasă, cu totul particulară și foarte colorată.

Limba capătă la ei un pitoresc care nu se întâlnește aiurea. Amintirile lor au o notă specială, cuprinzînd numai o parte din faptele trecutului nostru. O democrație activă-i deosebește, cu boierii mulți și mici cari se simțiau una cu țeranii”⁵.

Nicolae Iorga insistă și asupra faptului că liderii Olteniei aveau drept de judecată echivalent cu dreptul domnitorilor de la București. Se știe însă că în timpul războaielor ruso-austro-turce, domnitorul fanariot Manolachi Giani-Ruset a guvernat o vreme chiar de la Craiova, de aici dând decrete domnești și considerând Craiova capitala Țării Românești:

„Schimbul de populație între județ și județ, între Banatul regelui străin și Banatul Domnului românesc, a fost totdeauna foarte viu. Partea de sus a Gorjului mai ales e plină de locuitori cari s-au coborît din valea de sus a Jiiului, dar în Mehedinți trăiesc atîția Bănățeni de nastere, veniți de la «Unguri»; în schimb o întregă parte din populația Banatului e alcătuită din acei Olteni ai secolului al XVIII-lea, cari, de altfel, au trimes prisosul unei lumi țărănești năcăjite, pe valea Timocului, până adînc în Balcani. De pe la 1740 ei s-au așezat, în număr de «vre-o

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

15.000 de familii» în privilegiatele regiuni de colonizare ale Coroanei habsburgice⁶.

Totuși, marelui istoric nu i-a scăpat faptul că Oltenia și Banatul pe lângă individualitățile locale au legături profunde cu obiceiurile și cu pilonii pe care s-a întemeiat ființa națională românească și anume limba, valențele culturale, conștiința de neam regăsindu-se similitudini între Banat, Oltenia și chiar Moldova:

„Și unul care-i cunoaște, d. Damian Izverniceanu, spunea la 1911, că «au întemeiat sate, care, astăzi, prin frumuseță, buna rînbuială și curățenie, au întrecut satele locuitorilor băștinași, pe care Bufanii» – căci așa li se zice – «i-au poreclit frătuși». Vestitele coruri bănățene sînt ale lor mai ales, ale Bufanilor, cari au cele mai frumoase doine, cum au și case mai ospitaliere decît ale oricărei alte categorii de populație în provincie. Și, lucru ciudat, în graiul lor, cu «zimbre», «a mătrăși», «a răsğiia», am recunoscut accente dialectale ale depărtatei mele Moldove”.

Oltenia a avut, în concepția lui Nicolae Iorga, de-a lungul întregii sale istorii, o anumită individualitate politică, administrativă. Dacia Inferior cuprindea Oltenia de la Jiu, la Olt (cu o extindere până în zona localității Roșiorii de Vede), Muntenia Sub-Carpatică și colțul Sud-Estic al Moldovei, în timp ce Oltenia dintre Cerna și Jiu, se găsea în Dacia Superior. Zona dintre Drobeta (Turnu-Severin) și Barboși (Galați) avea să reîntre, în secolul IV d. Chr., sub control roman, apărută de Brazda lui Novac de Nord, a cărei limită nordică se afla în nordul Craiovei (și azi, acest cartier, unde au fost descoperite urme ale acestui *limes roman* se numește Brazda lui Novac):

„Aceasta e în adevăr o «regiune», fiindcă e o țară, o veche țară, care nu e numai olteană, ci tot așa jiiiană și timișană. A-i da mijlocul de a se afirma cu nota ei distinctivă, așa de puternică până azi, deși nimeni n’a ajutat-o să se manifeste, nu e a primejbiei marea Românie unită, ci, dimpotrivă, a o întări, printr’un spor al vitalităților locale. Oricine cugetă altfel decît cu ideile curente, ceia ce înseamnă foarte adesea numai: cuvintele curente, va fi de aceeași părere cu mine”⁷.

Gîndirea istoriografică a lui Nicolae Iorga pune accentul pe conlucrarea dintre spiritul local, regional istoric și spiritul național, conlucrare pe care marele istoric o vede ca pe un fundament al unei gîndiri politice moderne, viabile care ar permite în viitor întărirea legăturilor dintre toți românii:

„Dar, când s-ar recunoaște acest elementar adevăr de politică modernă, acei cari ar beneficia de recunoașterea dreptului lor în țara cea mică pentru a iubi și mai mult țara cea mare, ar avea și datorii, mari datorii”⁸.

Discursul lui Nicolae Iorga revine la final, cu reluarea ideii de viabilitate a regionalismului, după ce anterior i-a argumentat necesitatea existenței, pas cu pas,

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

element cu element. Regionalismul motivează resursele locale, regionale, determină ieșirea lor la lumină precum și orientarea muncii locale, regionale spre scopul nobil al propășirii naționale, apărării frontierelor naționale. Totodată, un regionalism „sănătos” poate readuce optimismul, spiritul muncitor, sclipirea intelectuală acelor comunități regionale care au fost cumva menținute în izolare, ale căror personalități au fost neglijate. În concluzie, regionalismul adună energiile disparate și le transformă într-un fascicul național care se impune prin forța și strălucirea sa:

„Regionalismul normal, sănătos, folositor, nu poate exista, bine înțeles altfel decât încă o formă zăbarnică, decât atunci când n-are numai caracteristicile lui în viața populară, ci sufletul lui conștient în clasa cultă. Și regionalismul e, de sigur, nu un mijloc de paradă, ci un îndemn spre muncă, spre acea spornică muncă în hotare bine definite, cu puteri chibzuite în tot adevărul lor, care poate transforma orașe sacrificate, provincii neglijate, populații părăsite, în factori energici de temeinică dezvoltare a poporului românesc”⁹.

Să nu uităm că textul istoricului și omului politic Nicolae Iorga vine în anul 1922, anul în care România Mare era o realitate geopolitică recunoscută internațional și care făcea eforturi să realizeze, după unirea teritoriilor românești din 1918, un proces mult mai complex și mult mai elaborat, acela de unificare fără a neglija aspectele regionale. Tocmai de aceea, Iorga insistă asupra necesității de a separa regionalismul natural firesc, etnic românesc de regionalismele artificiale impuse de împrejurările istorice, politice vitrege care au permis promovarea și materializarea intereselor imperiilor vecine, ostile spiritului național românesc și idealului unității depline și independenței naționale a românilor și a statului român.

Așadar, putem spune că în paginile „Arhivelor Olteniei” descoperim cea mai importantă descriere contemporană a regionalismului. Nicolae Iorga arată că regionalismul nu a fost determinat numai de stăpâniri străine cum au încercat să afirme adeptii centralizării politice ci și de aspecte de dezvoltare locală. Oltenii, ca locuitori ai Olteniei au un stil de viață și de muncă merit să se vadă, să sară în ochii celor din alte regiuni. Regionalismul este un mod de a fi sănătos în viziunea marelui istoric. Înseamnă alimentarea locală a resurselor naționalismului care conduce un popor spre autodeterminare și propășire.

În contextul marilor migrații, daco-romanii s-au dezvoltat, protejându-și cultura (atestată documentar la Dridu – Ialomița), identitatea națională. Expansiunea transcarpatică a Regalității maghiare a făcut ca în „Diploma Cavalerilor Ioaniți”¹⁰, acordată preceptorului Ordinului „Sf. Ioan”, Rembald, de către regele maghiar Bela, la 2 iunie 1247 să fie atestate formațiuni politice românești: cnezatele lui Ioan și Farcaș (spre Vâlcea), cnezatul lui Litovoi (Gorj), voievodatul lui Seneslau (Argeș), iazurile de la Celei care „trebuiau să rămână sub stăpânirea românilor, ca și până acum”.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Bogdan Murgescu (coordonator), A. Barnea, I. Bucur, S. Câlția, I. Cârjă, Adrian Cioroianu, A. Ciupală (et alia), *Istoria României în texte*, Editura Corint, 2001, p. 81 și urm.

O formă de expansiune a maghiarilor a fost organizarea „Banatelor” (ban este un termen de origine persană, pe care migratorii avari l-au adus și l-au introdus în limbile sud-slabve și în maghiară), la Timișoara, la Severin, unde, în apropierea ruinelor romane, va fi ridicată Cetatea Severinului, un punct de interes geopolitic și geostrategic până în secolul al X-lea, când maghiarii au fost înfrânți la Mohacs în 1526, iar cetatea Severinului a fost arsă, localnicii strămutându-se în Cerneți, o zonă apărată natural, unde au locuit până în epoca modernă, Cerneți fiind reședința județului Mehedinți.

După cucerirea independenței de către Țara Românească, de către Basarab I Întemeietorul, la 1330, Mehedinți și Gorj vor fi o vatră de spiritualitate, prin cucerirea de către Sfântul Nicodim a Mănăstirilor Vodița și Tismana (Gorj).

În timpul domnitorului Mircea cel Bătrân (1386–1418), este atestată prezența Banului de Severin, o dată cu includerea Severinului în hotarele Țării Românești. Banul administra în numele domnitorului malul vestic al Oltului, era primul boier din Divan (prima mențiune a Banului în Divan este la 27 decembrie 1391), al doilea la comanda armatei țării, după Domn, avea drept de a pronunța condamnări la moarte (doar el și Domnul aveau această atribuție).

Importante informații istorice sunt semnalate de Ștefan Ciuceanu și C.S. Nicolăescu-Plopșor. C.M. Ciocazan oferă un portret biografic al importantului om politic liberal originar din Oltenia, Gheorghe Chițu.

Academicianul Constantin S. Nicolăescu Plopșor este un nume de referință al științei românești. S-a născut în Oltenia, regiune ale cărei valori istorice și etnografice le-a pus în valoare pe parcursul întregii sale vieți. De numele său se leagă cercetările fundamentale în privința epocii paleolitice pe teritoriul României.

Totodată, el este unul dintre întemeietorii de instituții culturale și de cercetare, precum Institutul de Cercetări Socio-Umane din Craiova, sub egida Academiei Române, care astăzi îi poartă numele. Academicianul C.S. Nicolăescu-Plopșor a văzut lumina zilei la 20 aprilie 1900, în localitatea Plopșor din județul Dolj. Asemeni unui alt mare fiu al Olteniei, Tudor Vladimirescu, viitorul academician Constantin S. Nicolăescu-Plopșor a primit lumina învățaturii în cadrul celei mai renumite și mai vechi școli a Craiovei, „Școala Obedeanu”. A continuat ciclul următor la Colegiul Național „Carol I”. Aici a deprins tainele istoriei sub îndrumarea profesorului Ștefan Ciuceanu. Profesorul Ciuceanu a pus bazele Muzeului Olteniei, în 1915, știință căreia i se va dedica apoi pentru tot restul vieții¹¹.

C.S. Nicolăescu-Plopșor a urmat Facultatea de Istorie, în cadrul Universității din București, pe care a absolvit-o cu înaltul calificativ „magna cum laudae” în 1924, anul dispariției marelui arheolog și fondator de școală, Vasile Pârvan, între ucenicii căruia s-a aflat și el¹².

Constantin S. Nicolăescu-Plopșor a debutat în cariera sa de cercetător și profesor, activând ca bibliotecar la Seminarul de Geografie al Universității din

¹¹ Florin Nacu, *Ideologii și proiecte politice în Oltenia (1920–1989) Aspecte istoriografice regionale, naționale și europene*, în „Journal of Romanian Literary Studies”, nr. 20/2020, pp. 1428–1433.

¹² Florea Firan, *C.S. Nicolăescu-Plopșor*, în „Scrisul Românesc”, nr. 4 (80), aprilie, 2010, pp. 1–3.

București, ulterior ca profesor la Plenița. Capacitatea și talentul său nu puteau trece neobservate. De aceea, în 1932, îl regăsim la Paris, unde și-a susținut doctoratul pe o temă de maxim interes, paleoliticul în România. Până în 1934, a continuat specializarea în cadrul Institutului de Antropologie din Paris.

Perioada 1939–1946, care coincide cu izbucnirea, desfășurarea celui de-al doilea război mondial, precum și cu încheierea tratativelor de pace, îl găsește pe C.S. Nicolăescu-Plopșor în fruntea celei mai importante instituții cu rol în păstrarea valorilor istorice și documentare românești din Craiova, la acea dată: Filiala Craiova a Arhivelor Statului.

Gheorghe Chițu a fost un mare om politic liberal, ministru și primar al Craiovei. Ginerele său, C.M. Ciocazan îi publică un text elogios. În general, de numele lui Gheorghe Chițu se leagă dezvoltarea Craiovei sub domnia lui Alexandru Ioan Cuza.

La 2 mai 1864, printr-o lovitură de stat, Alexandru Ioan Cuza impunea Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris, un act constituțional, care punea bazele modernizării României, la un nivel net superior celorlalte acte constituționale de până la acea dată¹³. În vara anului 1864, reforma rurală a lui Alexandru Ioan Cuza scotea în afara legii claca și împrăștierea țăraniilor fără pământ pe baza unor prevederi riguroase, în urma exproprierii unei părți a marilor moșii. În plus, se aveau în vedere, pentru viitor și împrăștierea însurățeilor, vinderea moșiilor din proprietatea statului, legea învoielilor, statutul „moșiilor de mână moartă”¹⁴.

În octombrie 1865, prin decizia Primăriei Craiova, conduse de către Gheorghe Chițu, se înființa prima Companie modernă de Pompieri în Craiova, care înlocuia vechea roată de pompieri înființată în epoca Regulamentelor Organice.

Până la 11/23 februarie 1866, data abdicării domnitorului Alexandru Ioan Cuza și a instituirii Locotenenței Domnești (11/23 februarie 1866 – 9/21 mai 1866), fuseseră date și alte legi menite să modernizeze viața politică, juridică și administrativă a Țării Românești și, implicit a Olteniei¹⁵.

În 1925, numărul 20 (iulie–august) cuprinde un amplu studiu al istoricului Nicolae Iorga despre orașele Olteniei în epoca modernă. C.N. Mateescu scrie despre rolul clerului din Oltenia în revoluția de la 1848.

La Craiova, steagurile Revoluției de la 1848 s-au sfințit chiar în curtea Mănăstirii Gănescu situată unde astăzi este Universitatea din Craiova. Nu trebuie să uităm activitatea legendarului preot Radu Șapcă rămas în conștiința populară drept „Popa Șapcă”.

Oltenia și centrul său principal, Craiova, au devenit locul unde s-au pus bazele revoluției pașoptiste. Petrache Poenaru, pornit din Benești-Vâlcea, va lucra

---

¹³ Valeriu Șotropa, *Proiecte de Constituție, programe de reforme și petițiile de drepturi din Țările Române*, București, Editura Politică, 1976, pp. 40–42.

¹⁴ Keith Hitchins, *România 1774–1866*, București, Editura Humanitas, 1998, p. 368.

¹⁵ Florin Nacu, *De la „clăcășie” la „neoioabăgie” – repere istoriografice privind evoluția „chestiunii țărănești”* în „Arhivele Olteniei” nr. 29, 2014, (serie nouă), pp. 126–137.

la Craiova (unde își completase studiile începute în localitatea natală), în cadrul Episcopiei Râmnicului, apoi, după ce a fost secretarul lui Tudor Vladimirescu, a plecat la Paris, Viena unde a brevetat tocul de scris cu rezervor de cerneală, apoi și-a luat licența în inginerie, contribuind la înălțarea spirituală și la promovarea școlii, bibliotecilor în marile centre ale Țării Românești.

Gheorghe Magheru, Nicolae Pleșoianu, Christian Tell, Nicolae Bălcescu, Petrache Cernătescu și alții au văzut în Craiova un centru puternic, unde revoluția putea triumfa, însă, principalul obstacol era reprezentat de spiritul reacționar¹⁶. Să nu uităm că domnitorul Gheorghe Bibescu îl numise pe Iancu Bibescu, fratele lui, prefectul județului Dolj. La Craiova, venise din Ardeal și învățătorul Ioan Maiorescu, tatăl lui Titu Maiorescu¹⁷, acesta din urmă, născut la Craiova, unde a învățat și primele clase primare.

Fratele lui Nicolae Bălcescu, Barbu Bălcescu va ajunge la un moment dat primar al Craiovei, iar fiica sa, Olga se va căsători cu ofițerul Petre Gigurtu. Olga Gigurtu va fi printre primele femei jurnaliste din România, ea scriindu-și memoriile despre anii trăiți la Craiova și Severin, locul unde soțul ei a fost detașat cu serviciul militar mai mulți ani.

În numărul 6, aferent lunilor ianuarie-aprilie 1927, ne atrage atenția un amplu studiu istoric, semnat de Nicolăescu-Plopșor, intitulat *Troianul: istoricul cercetărilor scriitorilor români și străini cu privire la această chestiune (până la 1900)*. Articolul se referă la Brazda lui Novac, important monument arheologic din secolul IV p. Chr., care proteja teritoriul Olteniei și Munteniei, de la Drobeta, trecând prin nordul Craiovei, până la Barboși-Galați. Autorul a făcut o adevărată cercetare istoriografică, citând trimerile istoricilor Miron Costin, Nicolae Costin, Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir, contele Luigi de Marsigli, Franz Joseph Sulzer, Dionisie Fotino, August Treboniu Laurian, Alexandru Odobescu sau Grigore Tocilescu. Așadar, articolul este o lucrare de la care au pornit toți arheologii și istoricii care au tratat problematica Brazdei lui Novac de Nord.

Impotante elemente de arheologie putem descoperi și în articolul lui Dimitrie Dan. Despre dacii de la Drobeta, respectiv din cel al lui Nicolăescu-Plopșor, despre arta rupestră în Bulgaria, ambele apărute în numărul 47–48 din ianuarie-aprilie 1930.

Un alt articol de referință este cel semnat de istoricul Ioan C. Filitti, *Banii Țării Severinului și banii Olteniei*, care pe parcursul a 7 pagini ilustrează, de data aceasta o problemă esențială a Evului Mediu românesc cu un interes special pentru zona Olteniei și în particular a Mehedințiului.

C.V. Obedeanu a publicat în Arhivele Olteniei, anul VIII, nr. 43–44, mai–august, 1929, un amplu studiu dedicat lui Tudor Vladimirescu, în care analizează, între altele, modul în care acesta apare în picturile epocii moderne.

¹⁶ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, București, Editura Albatros, 1971, pp. 587–592.

¹⁷ Nicolae C. Nicolescu, *Enciclopedia șefilor de guvern ai României (1862–2006)*, București: Editura Meronia, 2006, pp. 221–224.

Oltenia, la 1821, a reprezentat nucleul revoluției de la 1821¹⁸. Tudor Vladimirescu, un tânăr gorjean din Vladimiri, a crescut în casele boierului Glogoveanu din Craiova, unde a deprins cunoștințe juridice și administrative. A fost vătaf de plai în Cloșani, a fost comandir de panduri, decorat de către Țarul Rusiei, dobândind și calitatea de supus (sudit) rus. Faptul că a întreprins numeroase călătorii de afaceri în Viena, l-a determinat să intre în contact cu emigrația greacă și să conștientizeze că noile schimbări de după Congresul de la Viena puteau să influențeze în bine soarta Țării Românești, dacă exista o alianță între români și greci, cu posibilitatea creării unei revolte în Balcani. Eșecul cooperării între greci și români s-a văzut din faptul că grecii, deși se intitulau o organizație secretă, au deconspirat prea ușor sprijinul discret al Rusiei, ceea ce a determinat riposta Țarului, concretizată în dezavuarea celor două mișcări.

Momentul 1821 a fost tratat diferit în istoriografie, înainte și după 1989. Înainte de 1989, Tudor Vladimirescu a fost văzut ca un erou național, fără nicio legătură cu Rusia sau cu boierii. În realitate, la moartea ultimului domn fanariot din București, boierii grupați în Comitetul de Oblăduire (Ghica, Brâncoveanu, Văcărescu) îi ceruseră lui Tudor să ridice „oastea norodului”, al cărei nucleu era formațiunea sa de panduri. După ce mișcarea a rămas fără sprijin extern, boierii i-au cerut lui Tudor să înceteze, fiindcă exista riscul ocupației țării de către turci. Abia acum, dintr-o mișcare calculată, de rezistență împotriva fanarioților, mișcarea de la 1821 devine revoluția condusă de Tudor Vladimirescu.

În proclamațiile sale, Tudor Vladimirescu cerea să fie cruțate „averile boierilor făgăduiți”, deși țărani doreau emanciparea. Pandurii înșiși nu se împăcau cu disciplina impusă de comandantul lor. Grecii aveau planurile lor. Pentru ei, chiar dacă Rusia nu le mai oferea sprijin, ideal era ca steagul libertății să fie ridicat la nord de Dunăre, deoarece în Grecia, turcii concentraseră multe trupe. Totuși, la 25 martie 1821, în Grecia, războiul de eliberare a început, concomitent cu acțiunile din Țara Românească și Moldova. Compromisul Vladimirescu - Ipsilanti nu a funcționat prea mult, grecii eliminându-l pe Tudor Vladimirescu și fiind înfrânți la Drăgășani și Secu în vara anului 1821¹⁹.

Practic, alianța de la 1821 era sortită eșecului. Grecii voiau să scape de otomani, iar românii ar fi acceptat supunerea față de otomani, dacă aceștia le garantau că se termina regimul fanariot. Era greu să li se explice țăranilor, care îi urau pe boieri și pe greci, că trebuie să se alieze cu ei, contra turcilor. Totuși, o parte din panduri au continuat să lupte contra turcilor, alături de greci. Fuga rușinoasă peste munți a lui Alexandru Ipsilanti a constituit sfârșitul fanteziei sale de erou al unei tragedii grecești. Peste puțin timp, după ce a stat și în închisoare, se va

¹⁸ *** *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe*, Editura Academiei, București, 1971, p. 71; Ștefan Ionescu, *Bucureștii în vremea fanarioților*, Editura Dacia, Cluj, 1974, p. 284.

¹⁹ *** *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821*, Editura Academiei, București, 1959–1962, vol. I, p. 208.

stinge în mizerie, exilat și cu mințile rătăcite. În Grecia, fratele său va fi unul din eroii războiului grec de eliberare.

În paginile „Arhivelor Olteniei” a publicat mai multe studii de istorie economică și biografii din care amintim: *Acte referitoare la Tudor Vladimirescu, Felul cum obișnuiau să toarcă bunicile noastre, A treia expoziție a cooperativelor din țară deschisă la Craiova la 15 august 1887, Ceva despre industria din Mehedinți și Gorj, Ceva despre industria din Oltenia, Acte referitoare la Tudor Vladimirescu*. Articolele au fost publicate în intervalul 1926–1927–1928 și 1930.

În numărul 47–48 din ianuarie–aprilie 1930, Aurelian Sacerdoțeanu un ilustru cercetător și întemeietor al studiului științelor auxiliare românești, publica un studiu dedicat diplomatiei românești (știința care se ocupă cu studiul diplomelor acordate de către autorități unor persoane care s-au remarcat prin servicii deosebite).

Același număr cuprinde și contribuția lui Sică Georgescu menită să realizeze una din primele monografii ale județului Dolj.

O constantă în perioada studiată este reproducerea documentelor istorice, a inscripțiilor din bisericile Olteniei. Cel mai cuprinzător studiu, apărut în anul 1931, în numărul 86–88 al „Arhivelor Olteniei”, intitulat *Fundațiunile Religioase ale Olteniei I, Mănăstiri și schituri*, îi aparține unuia din cei mai importanți cercetători ai documentelor arhivistice din Oltenia, Ion Donat.

În numărul 67–68 din 1933, al Arhivelor Olteniei, istoricul și arheologul Dumitru Tudor a notat descoperiri arheologice esențiale din domeniul militar roman antic, descoperite în zona Olteniei, din care multe se află expuse la Muzeul din Caracal.

În anul 1934, Alexandru Bărcăcilă și Dumitru Tudor vin cu noutăți arheologice din nordul județului Mehedinți și din regiunea Porților de Fier. Ioan C. Filitti prezintă corespondența scrisă a marelui om de știință și inventator oltean Petrache Poenaru. Ion Donat valorifică personalitatea lui Dionisie Eclesiarhul, iar Aurelian Sacerdoțeanu scrie despre o luptă dintre români și ruteni la 1227, deci din perioada premergătoare emiterii Diplomei Cavalerilor Ioaniți, la 2 iunie 1247.

Din numărul aferent lunilor ianuarie–iunie din anul 1937, spicuim contribuțiile lui Dumitru Tudor legate de mormintele romane din județul Romanați, Caton Theodorian a dedicat un studiu activităților lui Eugeniu Carada, la Ploiești și Craiova. Ion Donat a făcut o analiză istorică a Craiovei în secolul al XIX-lea, în timp ce O.G Lecca s-a oprit asupra Banatului de Severin și Oltenia.

Un alt arhivist și întemeietor al studiilor de paleografie chirilică, Emil Vârtosu a redactat o comunicare despre boierul Dinicu Golescu, unul din deschizătorii de drum în mișcarea de iluminare a românilor din Țara Românească, autorul primei lucrări de călătorie, *Însemnarea călătoriei mele*, publicate la 1824.

În această epocă, un boier cărturar din Argeș, Dinicu Golescu, căsătorit cu boieroica din Craiova Zoe Farfara, a decis să călătorească în Apus pentru a le oferi fiilor săi o educație aleasă. Fiii săi și vărul lor, fiul lui Iordache Golescu vor fi, mai târziu, printre pașoptiștii de frunte.

În concluzie, putem observa că încă de la primul număr, cei care au trudit la editarea revistei „Arhivele Olteniei” și-au asumat o muncă foarte grea, aceea de a oferi mediului intelectual craiovean aflat în formare și nu numai, contribuții istoriografice esențiale din toate domeniile: arheologie, arhivistică, biografii, istorie evenimentială, istoria formațiunilor politice, istorie economică, ample încercări monografice.

În timpul apariției primei serii a „Arhivelor Olteniei”, în 1926, Colegiul Carol I din Craiova și-a aniversat centenarul de la fondarea sa în 1826. Așadar, apariția Universității din Craiova și a studiilor universitare de istorie, în a doua jumătate a secolului XX nu s-a produs pe un teren sterp. În Oltenia, erau școli, apăruseră muzee, direcții județene arhivistice, iar revista „Arhivele Olteniei” deja concentrase în paginile sale un număr impresionant de articole istorice de o valoare inestimabilă, semnate de istorici de marcă ai Olteniei și ai României.

Acum, la centenarul revistei „Arhivele Olteniei”, nu putem decât să rămânem impresionați și fascinați de calitatea extraordinară a abordărilor istoriografice complexe care au văzut lumina tiparului în paginile revistei noastre.

Prin rândurile de față, nu facem decât să aducem un mic omagiu înaintașilor noștri în cercetarea istoriei, fără contribuția cărora, cunoștințele noastre de istorie ar fi fost mult mai sărace.

Bibliografie

- Firan, Florea, C.S. Nicolăescu-Plopșor, în „Scrisul Românesc”, nr. 4 (80), aprilie, 2010, pp. 1–3.
- Giurescu, Constantin C., Giurescu, Dinu C., *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri și până astăzi*, București, Editura Albatros, 197.
- Hitchins, Keith, *Românii 1774–1866*, București, Editura Humanitas, 1998.
- Ionescu, Ștefan, *Bucureștii în vremea fanarioților*, Editura Dacia, Cluj, 1974.
- Murgescu, Bogdan (coordonator), *Istoria României în texte*, Editura Corint, 2001.
- Nacu, Florin, *De la „clăcășie” la „neoioabăgie” – repere istoriografice privind evoluția „chestiunii țărănești”* în „Arhivele Olteniei”, nr. 29, 2014, (serie nouă), pp. 126–137.
- Nacu, Florin, *Ideologii și proiecte politice în Oltenia (1920–1989) Aspecte istoriografice regionale, naționale și europene*, în „Journal of Romanian Literary Studies”, nr. 20/2020, pp. 1428–1433.
- Nicolescu, Nicolae C., *Enciclopedia șefilor de guvern ai României (1862–2006)*, București, Editura Meronia, 2006.
- Șotropa, Valeriu, *Proiecte de Constituție, programe de reforme și petițiile de drepturi din Țările Române*, București, Editura Politică, 1976.
- *** *Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe*, București, Editura Academiei, 1971.
- *** *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821*, București, Editura Academiei, 1959–1962, vol. I.

